

TRANSFORMATION OF CRIME

Zhivka E. Voenkinova

ABSTRACT: The issue of crime prevention has been addressed. The experience of the European officials in the fight against crime is presented. Policies and programs on crime prevention in European countries are examined. Emphasis is placed on the fact that crime prevention should start in childhood and that the school is suitable for this kind of activity.

KEYWORDS: crime, prevention, prosecution, school, deviant behavior, society, family

Изследването е финансирано по проект № РД-08-129/07.02.2018 г. от параграф на фонд „Научни изследвания” на ШУ „Епископ Константин Преславски“.

Проблемът за престъпността е актуален, тъй като престъпленията станаха ежедневие в съвременния свят. Информацията за престъпленията сочи, че те засяга както възрастните, така и децата, и младежите. Лицата с престъпно поведение стават все по-нагли и безнаказани, а жертвите на престъпления беззащитни. Голяма част от престъпленията остават неразкрити. Чувството за несигурност и страх витае не само при самотно живеещи и стари хора в отдалечените райони на страната, но и в големите градове. Много често хората попадат в ситуация, когато е необходимо да защитят себе си и семейството си и да се превърнат в закононарушители, ако наранят или убият престъпника. Своевременната и правилно организираната превенция е ефикасно средство за борба с престъпността.

Понятието „превенция на престъпността, което е възприето от Европейските институции е следното:- „Превенцията на престъпността включва всички предприемани качествени и количествени мерки, които целят да намалят или да допринесат за намаляване на престъпността и на чувството за несигурност у гражданите. Този резултат може да бъде постигнат както чрез пряко предотвратяване на криминалните действия, така и с помощта на политики и на действия, насочени към ограничаване на криминогенните фактори и на причините за престъпността. Превенцията на престъпността съчетава действията на публичната власт, на компетентните органи, на съдебната власт, на органите на местното самоуправление и на създадените от тях специализирани асоциации, на частния сектор, на неправителствените организации, на академичните среди и на гражданството, всички те широко подкрепяни от средствата за масова информация“ [2, с. 2].

Счита се, че девиантното поведение води до престъпност и поради това превенцията трябва да се насочва не само пряко към престъпността, но и към овладяване на този тип поведение.

Девиантните поведения са следните:

- злоупотребата с власт, с обществените фондове, с обществените финансови средства, корупцията в държавната власт, т.е. злоупотреба на високо ниво;

- хулиганство, физически контрол, алкохолизъм, безделие, т.е. на ниско ниво.

Страхът на гражданите да станат жертви на престъпления е предмет на превенцията. Репресивните мерки служат за допълване на превенцията на престъпността. Цената на наказателната система се повишава от това, че на репресивните мерки се дава приоритет. За чувствителното намаляване на престъпността може да допринесат и мерки, които невинаги са скъпи и сложни, важното е да са добре обмислени и след това приложени.

Престъпността се проявява в различни форми и поради това личният опит е от значение за разкриването и.

Според Европейските специалисти в борбата с престъпността подходът следва да е конкретен. Битовата престъпност изисква усилия на местно ниво с адекватни средства, съобразени с особеностите на региона и населеното място. Мобилизирането на големи сили и ведомства е необходимо за разкриването на тежки форми на организираната престъпност, но рецепта, която да е универсална все още не е открита. Прилагането на ефикасни политики на местно ниво не е възможно, защото е голямо разнообразието на проявите на масовата престъпност. Поради това е изключително важно мерките за превенция на престъпността да достигнат до всички граждани и да се привлекат обществени органи (социални служби, полиция, кметства), академичните среди, бизнеса и неправителствени организации [2, с. 4–5].

Съветът на Европейския съюз през месец май 2001г. взема решение за създаване на Европейска мрежа за превенция на престъпността. Секретариатът и националните представители на страните членки стоят в основата на тази мрежа.

Задачите, които си поставят, са следните:

- да подпомага развитието на превенцията на престъпността;
- да подкрепя действията на превенцията на национално и местно ниво;
- борба с безделието на младите хора;
- превенция на градската престъпност;
- борба с разпространението на наркотици.

Целите на Европейската мрежа за превенция на престъпността са:

- обмен на информация за престъпността и превенция със страните членки на Европейския съюз;

- анализ на информацията на превенция на престъпността, за да се подпомогне правилното вземане на решения;

- поощряване на практическите действия за превенция на престъпността;
- обмен на добри практики и опит за превенция на престъпността;
- сътрудничество с международни организации [2, с. 6].

Европейските практики сочат, че:

- съществува престъпност и несигурност;
- причините за извършване на престъпления са идентични;
- правосъдието не е достатъчно да се елиминира престъпността;
- да се намали възможността човек да се превърне в закононарушител;
- вместо да се наказват нарушителите, да се предотврати престъплението.

Най-добрите политики за превенция на престъпността са в страни, в които нивото на масовите престъпления са по-високи и това са Великобритания, Холандия, Дания, Финландия, Франция, Белгия, Испания, Швеция, Германия [2, с. 7–8].

В страни, в които опитът е все още малък, полицията изцяло работи по превенция на престъпността (Белгия). В страни като Великобритания работят отделно от полицията, имат специализирани звена и дългосрочна политика. Под юрисдикцията на Министерството на правосъдието в Холандия се извършва превенцията на престъпността.

Междуправителствена „делегация“ във Франция работи по проблема на превенция на престъпността.

Политиките и програмите по превенция на престъпността в Европейските страни и Северна Америка са:

- Белгия:
 - постоянен секретариат за превантивна политика;
 - групи от хора, които патрулират по улиците /по-късно те са забранени от властта, поради опасения да не пострадат невинни хора/;
 - екипи за обмен на информация между полицията и кварталните организации за наблюдение в кварталите;
 - от бюрата за безработни се набират граждански надзиратели;
- Франция:
 - план за предотвратяване на насилието в училище;
 - сътрудничество на училищата с местната власт;
- Великобритания и Ирландия:
 - превенция на престъпността срещу децата и младежите;

- работа на националната полиция по превенция на престъпността;
- работа на държавните ведомства по превенция на престъпността;
- работа на гражданските организации по превенция на престъпността;
- доброволно сътрудничество на граждани на полицията;
- подобряване на качеството на живот на рискови групи;
- програма за приобщаване на младежи в областта Дерби (Великобритания);
- програма Сигурност в центъра на Манчестър (Великобритания);
- програма за приобщаване на непълнолетни (Ирландия);
- програма за наблюдение в зоната около жилищните квартали (Ирландия);
- Германия:
- съвет за превенция на престъпността в провинция Шлезвиг-Холщайн /програма за ученици в 6-ти и 8-ми клас;
- национален съвет за превенция на престъпността;
- Австрия:
- местни комитети за безопасността;
- Дания:
- съвет за превенция на престъпността;
- местни комитети;
- Естония:
- национален съвет за превенция на престъпността;
- Норвегия:
- национална платформа за контрол върху престъпността;
- информационен център за местна сигурност;
- Канада:
- национален център за превенция на престъпността [2, с. 8–18].

Функциите, които изпълняват националните съвети по превенция на престъпността, са следните:

- Австрия:
- подобряване комуникацията между граждани и полиция;
- Естония:
- консултативна функция;
- Норвегия:
- координация между публични и частни институции;
- Дания:
- консултация;
- координация;
- Ирландия:
- информационна;
- изследователска;
- Канада:
- бизнес план за превенция на престъпността;
- инвестиционен фонд за превенция на престъпността;
- програма за мобилизиране на общността;
- партньорска програма за превенция на престъпността;
- Чешка република:
- национална комисия за превенция на престъпността – има функция да определя и координира политиките по превенция на престъпността;
- програма за превенция на престъпността на местно ниво – функцията е предотвратяване страха у хората от джебчийство, кражби на коли; грабежи в апартаменти, магазини, вили и мазета;
- стратегия за превенция на престъпността на местно ниво- функциите са да използва финансова помощ от правителството за превенция на престъпността [2, с. 16–22].

Стратегията за превенция на престъпността /2012–2020г./ включва следните направления:

- превенция на престъпността против собствеността;
- превенция в семейството;

- превенция в общността;
- превенция на престъпността против личността;
- превенция сред деца и младежи;
- превенция с лица и групи в риск;
- превенция на зависимости [3, с. 1].

Националната програма „Работа на полицията в училищата“ има за цел превенцията на престъпността да:

- изгради модели на безопасно поведение;
- запознаване с правни понятия;
- създаване на положително отношение към полицията;

Инициативите, свързани с превенцията на престъпността в училище са следните:

- в районите на търговските обекти и училищата се осигурява полицейско присъствие и полицейски операции;

- в пиковите часове задължително полицейско присъствие около училищата;
- между Министерството на образованието и Министерството на вътрешните работи е

създаден план за съвместни действия;

- кампания „Куклите срещу насилието“;
- кампания „Спортът е най- добрият начин децата да пораснат“;
- кампания „Детско полицейско управление“;
- за професионалисти, родители и деца уеб сайт „Детска сигурност“ [3, с. 8].

През 2014–2015г. са изнесени по Програмата 8570 лекции и беседи в 1546 училища в страната. Изработени са 7 клипа като е адаптирана филмова продукция „Футболни хамелеони“.

Според К. Чобанова [3, с. 4–6] Програмата включва четири секции и те са следните:

- структура и роля на полицията;
- безопасност;
- законът;
- отговорно поведение в обществото.

Темите, които се разглеждат по програмата са:

- престъпления в кибернетичното пространство;
- превенция на сексуалното насилие;
- хората са различни, нека бъдем толерантни;
- безопасно поведение в интернет.

Причините поради, които децата употребяват наркотични вещества, са следните:

- от любопитство;
- за удоволствие;
- за да принадлежат към дадена група;
- бягство от стрес;
- от скука;
- поради самотност;
- от бягство от действителността;
- от самотност;
- от стремеж за изява и независимост;
- по принуда от други лица;
- по подражание;
- от лесен достъп до веществото и др. [3, с. 7].

Полицията по превенция на престъпността си взаимодейства със:

- съд;
- прокуратура;
- местни комисии за борба с противообществени прояви на малолетни и непълнолетни;
- община;
- Министерство на здравеопазването;
- Министерство на образованието;
- неправителствени организации;
- агенция за социална помощ;
- държавна агенция за защита на детето [3, с. 8].

Инициативата „Пази децата“ включва:

- образователен спектакъл;
- главният герой е полицаи;
- учи децата на безопасност в градска среда [3, с. 9].

Д. Максимова [1, с. 9] сочи, че по проблемите на превенция на престъпността при малките ученици във В. Търново влизат прокурори. За целта учениците в ОУ „Патриарх Евтимий“ говорителят на Главна прокуратура Р. Арнаудова присъства на организираната среща с учениците.

От пресслужбата на Апелативна прокуратура – В. Търново, съобщават, че инициативите за превенция на престъпността е насочена към предотвратяване на модели на противоправно поведение сред ученици в началния курс. Срещата се осъществява със съдействието на Регионално управление на образованието – В. Търново, и специалисти от Апелативна прокуратура – В. Търново.

Темите за разговор с учениците са следните:

- какво е престъпление;
- какво работи прокурорът;
- модели на противоправно и агресивно поведение;
- електронни игри и реалност;
- интернет опасности;
- кога се търси съдействие от прокуратурата.

Планира се за учебната 2017/2018г. в часа на класния ръководител в 3- ти и 4- ти клас във всички училища в града да се проведе открит урок по превенция на престъпността от прокурори от Апелативна прокуратура- В. Търново. Целта е да се обхванат 8 училища с общо 62 паралелки. През 2015г. и 2016г. се провежда „Ден на отворените врати“ с прокурори и ученици от началния курс и този опит показва, че е необходимо и през 2018г. да продължи работата в това направление. Дейността на прокуратурата е съгласувана с училищните психолози, взети са под внимание препоръките на началните учители.

В катедра „Социална педагогика“ на ШУ „Еп. Константин Преславски“ по проблемите на престъпността и нейната превенция се работи от 2008г. Студентите от ОКС бакалавър и ОКС магистър се запознават с престъпността и нейните разновидности по време на лекционните курсове. Преподавателите от катедрата съвместно със студенти и докторанти са работили по два научноизследователски проекта по превенция на престъпността.

Заключението, до което достигнахме, е, че съвременната реалност, която е белязана с насилие и ежедневни престъпления, изисква своевременни мерки за превенция на престъпността, които трябва да започнат от началните класове в училищата в цяла България и стигнат до университетите, семействата и обществото като цяло.

References:

1. Maksimova, D., Prokurori vлизат pri malki uchenitsi v Tarnovo za preventsia na prestapnostta, v. 24 chasa, S., 2018.
2. Preventsia na prestapnostta: Evropeyski opit /Tsentar za izsledvane na demokratiyata, S., 2005.
3. Chobanova, K., Analizirane na Islandskia model za preventsia na zavisimosti pri detsa i mladezhi i nasarchavane na dvustranite otnoshenia, S., 2015.

*Prof. PhD Zhivka Voenginova
Department of Social pedagogy
Pedagogical faculty
Konstantin Preslavsky – University of Shumen
jivkavo@abv.bg*